

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

השיעור נמסר
במוצאי שבת-קודש

וארא
טבת התשפ"ה בשל"ו
בבית המדרש פעולת צדיק
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

המשך בעניין ימי השובבי"ם, ביאור מ"ש בספר מוסרי השל"ה כי שעבוד מצרים היה כדי לזכך עוונות ראשונים וכו', ומ"ש בספר יסוד ושורש העבודה בעניין קבלת הייסורים באהבה, כגון מי שמרגיש צורך לגרד ולחכך בגופו – שלא יגרד.

השלמה בעניין אדם המבדיל במוצש"ק לבני ביתו, לאחר ששמע הבדלה בבית הכנסת, והערה על מה שכתבנו בס"ד בשע"ה לגבי ברכת בורא מאורי האש, שלא יברך שוב.

טעם נפלא לעניין תוספת שבת, בערב שבת ובמוצאי שבת, ועל פי זה תירוץ לגבי השאלה שהרי עדיין ישנה מחלוקת בין ימות השבוע, כי תוספת שבת היא רק ביום ששי ויום ראשון.

לגבי השאלה בדבר ס"ת שנמצא בו ספק בעת הקריאה, והקטן אשר ראה את הכתב ושעל פיו הכריעו נתברר אח"כ שהיה ערבי, האם אפשר לסמוך על כך?

דברי הגר"ד לנדו שליט"א בעניין תפקיד בני הישיבות הקד' בזמנינו, כי לימוד התורה הוא שמציל את היישוב היהודי בא"י, וכי ישנו לימוד חובה גדול על עם ישראל מכך שהישמעאלים מאמינים יותר באל אחד. אין לנו לדאוג מכך, כי יש תשובה לסתום את פי השר שלהם. עניין הביטוי שלהם 'אללה אכבר', והרחבה לגבי אמונת הישמעאלים באלהים, כי אמונתם היא להם לרועץ, ומשתמשים בזה מחמת תאוותיהם. ובדבר החות"ם שבת ימן.

כל הזכויות שמורות למרן שליט"א

השיעור יוצא לאור ע"י מוסדות יד מהרי"ץ – בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: y5358404@gmail.com

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בקו "קול יהודי תימן" ובחברות "שערי יצחק" – 773

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת.

השם יוזכר בל"ג בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א,

וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ברוך הוא

כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אכ"ר.

בשם רחמן.

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו היקר רבי מנחם בן ציון גולן ב"ר דוד הי"ו, וכל משפחתו. שזוכה לבריאות ופרנסה טובה, נחת מהילדים וכל הישועות. בעבור שהתנדב ביד רחבה ובנפש חפיצה למוסדות יד מהרי"ץ. וכן מוקדש השיעור ע"י הנדיב היקר רבי אריה ליב בן שמואל יצחק רוטמאן הי"ו, מארצות הברית, להצלחתו ולהצלחת נות ביתו וכל בני משפחתו. בעבור שהתנדב למוסדות יד מהרי"ץ.

וכמו כן השיעור מוקדש ע"י האשה הכשרה מרת רחל יהודית בת דוד מאיר יגי שתחי', מארצות הברית, להצלחתה המרובה בפרנסה, שתמשיך להחזיק תורה לאורך ימים ושנות חיים. בעבור שהתנדבה למוסדות נתיבות מהרי"ץ.

המקום ברוך הוא ירצה נדבתם, ויברך מעשה ידיהם, ומכל צרה ונוק יצילם, וישלח ברכה רווחה והצלחה בכל מעשי ידיהם, וימלא כל משאלות ליבם וליבכם וליבנו לטובה ולברכה, אכי"ר.

המשך בעניין ימי השובבי"ם, ביאור מ"ש בספר מוסרי השל"ה כי שעבוד מצרים היה כדי לזכך עוונות ראשונים וכו', ומ"ש בספר יסוד ושורש העבודה בעניין קבלת הייסורים באהבה, כגון מי שמרגיש צורך לגרד ולחכך בגופו – שלא יגרד.

אנחנו בפרשת וַאֲרָא אֶל אַבְרָהָם וְגו' [שמות ו', ג'], ולפני כן התחלנו מפרשת וַאֲלֵה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו' [שמות א', א'], את הפרשיות של השעבוד, ונמשך בס"ד עד יציאת מצרים. אלו ימים שמסוגלים בקדושתם, להתם פשע ולכלות חטאת. ראיתי בספר מוסרי שני לוחות הברית – מוסרי השל"ה – לגבי הפסוק וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם [שמות א', י"ד] בזה הלשון, עניין השעבוד והיסורין, היה לטהר ולזכך עוונות הראשונים.

מה פשעם ומה חטאתם של אבותינו, שסבלו במצרים שעבוד ויסורים? התשובה היא, לזכך עוונות ראשונים. צריך לדעת איזה עוונות?

וכן האדם המקבל על עצמו סיגופים, כדי למרק, הוא בעל תשובה. וכל ענין מירוקין ששולח הקב"ה, הוא בתורת תשובה, למרק העוונות.

אדם המקבל על עצמו סיגופים, ישנן הרבה צורות של סיגופים, הרי הוא בעל תשובה. הקב"ה שולח אל האדם יסורים, כדי למרק את עוונותיו. למרק, זהו מלשון [ויקרא ו', כ"א] וּמָרַק וְשִׁטַּף בְּמַיִם. הכוונה לשפשף, לגרד ולחכך, כדי לנקותם.

מה הפירוש, לזכך עוונות ראשונים?

כנראה הוא מתכוין, למה שמפורסם בספרים הקד' בשם האר"י ז"ל [שער רוח הקודש, תיקון כ"ז], וזה לשונו, ביארנו בענין גלות מצרים בחומר ובלבנים, מה ענינו. ושם נתבאר, כי אותם שנשתעבדו בגלות מצרים, היו אותם הניצוצות של-נשמות שיצאו מאדם הראשון, באותם מאה ושלושים שנה שפירש מן אשתו, והיה מוליד שדין ורוחין על ידי טפות קרי. וכל אלו ניתקנו בגלות מצרים ההוא.

נשמות בני ישראל במצרים, הם גלגולים של מה שהיה אז. אלו דברים, אשר רק איש די רוח אלהין קדישין ביה, יכול לגלות סודות נוראים כאלה. הדבר מובא ג"כ בכף החיים [סימן ר"מ ס"ק ו'], ובעוד הרבה ספרים. כי גלות מצרים, באה לתקן ולכפר על זאת.

*

זכורני כי בעבר ראיתי בספרי חסידות, שאם האדם מרגיש איזה גירוד בגופו, אזי שלא יגרד, שיסבול את זה, כי זה יהיה לו לכפרת עוונות. זאת מדה כנגד מדה.

חשבתי לשעבר כי עניין זה נמצא רק בספרי חסידות, אולם הופתעתי לראות זה מקרוב כי הדבר מובא בספר יסוד ושורש העבודה. אך יש עדיין לברר אולי בכל זאת יש קשר, לכה"פ בעקיפין, כי הבעש"ט נולד בסביבות שנת ה'תנ"ט ונפטר בשנת ה'תק"כ, ובעל יסוד ושורש העבודה נולד בשנת ה'תצ"ט ונפטר בשנת ה'תקצ"א. הוא מביא את העניין הזה, לגבי ימי הסליחות [שער המים, פרק רביעי]. מובאים שם עניינים של סיגופים, בפרט בחודש אלול, אבל אנחנו יכולים לקחת זאת לענייננו.

וזה לשונו שם, וכתבו ספרי יראים, מי שמפסיק באמצע אכילה, בעודו בקברות התאוה לאכול, וכובש תאוותו, וכוונתו למען השם יתעלה ויתרומם, נחשב לו כאלו התענה יום שלם.

גם שמעתי רבים – כך הוא אומר – שמקבלים עליהם מר"ח אלול, שלא יתחככו, ויסבלו היסורים, ויקבלו באהבה למען שמו הגדול, לכפרת עונותיהם שהכעיס בהם להש"י ויתעלה.

זאת כבר הנהגה, ליחיד דיחיד סגולה.

כמוכן שאדם המקבל זאת על עצמו, שיעשה שיאמר בלי נדר, כי לפעמים עושים את זה – מחככים – באופן אוטומטי, לא מרגישים אפילו בכך. אבל לא משנה, מתי שהוא תופס את עצמו, שיעצור.

בספר דרך פיקודיך [מל"ת ל"ה, דף קנ"ז] הוסיף בעניין תאוה וכתב בזה"ל, תדע עוד ידידי, הרודף אחר הזנות, הנה הוא מפסיד בריאות גופו, כנודע מספרים ובחקירות הרופאים. והנה כל אדם יודע זה, ואעפ"כ רודף אחר הזנות, הגם שיודה שמפסיד בריאותו וחיותו, עכ"ז אינו מונע בשביל זה תאותו.

ע"כ קיבלתי, שישנו בכלל זה – לא תנאף – גם הרודף אחר שאר התאוות המפסידות לגוף. והאדם יודע מזה, ואעפ"כ הוא עושה להנאתו, הוא בכלל ענפי האזהרה הזאת. המשכיל יבין.

וסיפרו לי מצדיק אחד מופלג בדורו, שהיה רואה איזה מאנשיו, שהיה מתחכך על איזה מכה מצרעת שהיה לו. ואמר לו, שהחכוכך מזיק, ומגדיל הצרעת ח"ו. העיר לו, לא כדאי לך לחכך. הדבר הזה מגדיל לך את הצרעת. אתה מגרד, ואדרבה זה יותר מתפשט.

והשיב, שאינו יכול להתאפק, כי יש לו הנאה במה שמתחכך. הה, איזה תענוג.

ואמר אותו הצדיק ע"ז, שהדבר הזה, הוא תולדת הניאוף. הכל נכלל בענפים של עניין הזה.

הגם שיודע בעצמו שמזיק ומפסיד הגוף, עכ"ז אינו חוסס תאוותו והנאתו כרגע. הבן הדברים.

צריכים לשמוח בעצה הזאת. כי זהו סיגוף שהוא יותר קל לכאורה, מאשר אם האדם צם, שאינו אוכל ושותה. זה רק לסבול את הדבר. אדם אשר מקבל זאת על עצמו, הדבר יכול להועיל לו הרבה. תשובת המשקל.

ולאו דוקא גירוד בגוף, הוא הדין בשערות הראש, וכדומה. תיקון נפלא.

מובן שאי אפשר, קשה מאד, לעשות זאת במשך כל ימות השנה. ע"כ לכלהפחות הוא אומר, מראש חודש אלול. כנראה עד יום הכיפורים.

כך כתוב בספר שלפני, אבל ראיתי בספרים אחרים, כי לא רק אם יש לאדם גירוד, אלא אפילו אם עוקצת אותו כינה או יתוש, שיסבול זאת ולא יגרד את גופו.

ודבר זה, הוא סיגוף גדול ועצום מאוד. שהאדם יסבול, ולא יגרד.

הרי ידוע, כי ישנם בכך שני דברים. א' האדם חושב כי אי אפשר לסבול את הגירוד, אבל למעשה הדבר עובר אח"כ מעצמו. ב' זאת גם תרופה. כי כאשר ישנו גירוד, למשל כמו פצע שהוא מגליד, מתחיל להבריא, אזי אז מרגישים את הגירוד. אם מגרדים אותו, זה חוזר וחוזר. אם סובלים זאת, אזי אדרבה, הדבר הוא טוב, בכדי שתושלם ההגלדה וההבראה שלו. אבל האדם קצר רוח, עושה חשבון רק של אותו הרגע.

זכור לי סיפור על מישהו שביקש מהמלך, שישאירו בבית הכנסת את הקיר אשר בו הוא מגרד את גבו... שלא יוריד אותו, כי הדבר היה כ"כ חשוב לו, התענוג הזה של גירוד. זה היה בשבילו פרס.

בספר אגרא דפרקא, הביא זאת בעל בני יששכר על צדיק אחד, בשם מהרי"ם מזלאטשוב. הוא מעולם לא חיכך את עצמו. זהו כבר צדיק יסוד עולם. הוא כותב שם שלושה דברים, שהיו הנהגות שלו.

וזה לשונו [דף מ"ג], הרב הקדוש המגיד מו"ה יחיאל מיכל זצלה"ה אמר, שבג' דברים היה מרחיק את עצמו. מעולם לא חימם את עצמו אצל תנור בית החורף, שזה מעצת היצה"ר (שזה ממשיך עצלות. נ"ל).

מעולם לא היטה את עצמו אל המאכל, רק ישב בקומה ישרה, והמשיך המאכל בידו אל פיו (הדברים הללו מובנים, למשכיל על דבר אמת בכתבי מרן). הוא לא התכופף אל האוכל, אלא לקח את האוכל אליו.

מעולם לא חיכך את עצמו (הדבר הזה שמירה מעולה לשמירת הברית. נ"ל).

השלמה בעניין אדם המבדיל במוצ"ק לבני ביתו, לאחר ששמע הבדלה בבית הכנסת, והערה על מה שכתבנו בס"ד בשע"ה לגבי ברכת בורא מאורי האש, שלא יברך שוב.

דיברנו בס"ד [בשיעור מוצש"ק וישב ומקין התשפ"ה] בעניין ההבדלה, לגבי אדם שמבדיל בכדי להוציא את בני ביתו, לאחר שכבר שמע הבדלה בבית הכנסת ויצא יד"ח.

בני היקר הרה"ג משה שליט"א העיר, כי אולי לפי מה שדיברנו, צריכים לעיין ולתקן בספר שלחן ערוך המקוצר [סימן ס"א סעיף ה'], את הפרט של ברכת 'בורא מאורי האש'.

הארכנו בזמנו בשיעור, כי מצד אחד מהרי"ץ כותב בעץ חיים, כי האשה לא תבדיל לעצמה, לצאת מן הספק. והסברנו בזמנו שלושה נימוקים, למה אנחנו בכל זאת אומרים אחרת. ובין היתר אמרנו, כי מאז נשתנו הדברים, ונתקבל המנהג שכן. הסברנו זאת בהרחבה, לא נחזור על הדברים.

גם בשו"ת פעולת צדיק וחלק א' סימן קנ"ה, רואים כי מהרי"ץ הסתפק בכך. אמנם הוא לא כתב זאת בשם עצמו, אלא הביא זאת בשם הספר פרח שושן [כלל ג' סי' ב']. וזה לשונו, אם מותר ללמוד קודם הבדלה, או לשתות עשן. הרי כאשר האדם לומד, הוא נהנה מן האור. ועדיין לא בירך על האש.

מהרי"ץ מביא שם תשובת הפרח שושן, בעניין הזה, ובסוף הוא כותב כך, ויכול לחזור ולסדרה על הכוס, להוציא את בני ביתו, שהם חייבים ודאי. דהיינו, שהוא יברך בורא מאורי האש, אם הוא רוצה ללמוד וליהנות מן האש, ויוציא את בני ביתו שהם חייבים בודאי.

לאפוקי נשים. וכמו שהיה עושה רבי וכו' ע"ש.

דהיינו, אם המדובר ב'בני ביתו' אחרים, או קטנים שהגיעו לחינוך, יברך שוב. כי הם בודאי חייבים בברכה זו. אבל אם הן רק נשים – מובן שזה לא ודאי, אלא רק ספק – אזי אל תחזור. רואים כי החשיבו זאת, בתורת ספק. לכך הפרח שושן – ומהרי"ץ בעיקבותיו – התכוונו. אלא שהוא לא הסביר בהדיא את עצמו.

בשלחן ערוך המקוצר [שם] כתבנו בזה"ל, מי שהבדיל כבר, יכול להבדיל בשביל בניו שהגיעו לחינוך להוציאם ידי חובתם, וכל-שכן בשביל איש או אשה שאינם יודעים להבדיל. וכשמברך על הבשמים, צריך גם הוא להריח בהם, שלא יהא

חשש ברכה לבטלה. ומכל מקום את ברכת מאורי האש, לא יברך שנית, אלא הם יברכו לעצמם.

לגבי 'בורא פרי הגפן', הרי אתה תשתה. ולהריח אתה תריח. וברכת המבדיל, הרי זאת ברכת המצוה, להוציא אותם ידי חובה. אולם לגבי 'בורא מאורי האש', הם יברכו לעצמם.

והמקור לכך, הבאנו שם בעיני יצחק [הערה כ"ב], כף החיים סימן רח"צ סק"ב.

[ועיין שו"ת פעולת צדיק חלק א' סוף סימן קנ"ה]. זהו מה שקראתי מקודם.

למעשה, הרואה יראה בכף החיים [שם] שהביא הרבה פוסקים הסוברים, שכן אפשר לברך בורא מאורי האש, אבל מסקנתו היא שלא.

וזה לשון הכה"ח, מי שכבר בירך בורא מאורי האש, יכול לחזור ולברך להוציא בני ביתו. ברכ"י אות א' בשם מהר"י פראג. והביאו השע"ת, וכן מסיק הרב ב"ד – בית דוד – סי' תצ"א. וכ"כ הרב תורת חסד. והב"ד הערך השלחן אות א'.

אמנם הר"ז – ר' זלמן בשלחן ערוך שלו – בסי' רצ"ז או ט' הביא פלוגתא בזה, וכתב דיש לחוש לדברי החולקים, שלא ליכנס בספק ברכה לבטלה יעו"ש.

וע"כ מי שהבדיל כבר, ובא להבדיל לאחרים שאין יודעים, אינו חוזר לברך ברכת האש, אלא יברכו הם בעצמם, וכמ"ש לעיל סי' רצ"ז או ל"ז בענין ברכת הריח אם אינו יכול לברך יעו"ש. וכ"כ הרב בן א"ח פ' ויצא או' ט"ו.

כך הוא כותב. זה מה שצינתי בשע"ה.

אולם עכשיו כאשר עיינתי בשלחן ערוך הגר"ז, תמיה אני על הכף החיים, אשר כתב כי הגר"ז כתב שיש לחוש'. כי הגר"ז לא כתב יש לחוש', אלא טוב לחוש'. דהיינו, רק בתורת חומרא.

בש"ע הגר"ז כתוב כך, מי שהבדיל כבר לעצמו, וחוזר ומבדיל להוציא אחרים שאינם יודעים להבדיל בעצמם, לא יברך להם על הריח שיריחו הם, אלא צריך גם הוא לחזור ולהריח עמהם, כדי שתהא ברכתו בשביל עצמו ולא בשבילם בלבד. אבל ברכת בורא מאורי האש, יכול לברך להם, אף על פי שאינו צריך לברך אותה בשביל עצמו.

שערי יצחק – השיעור השבועי

אלה בקהילותינו שנהגו כך, להבדיל שוב בבית, הרי הם נהגו לחזור גם על ברכת מאורי האש. ובמקום מנהג לא אמרינן סב"ל.

לכן, אין הכי נמי, אני מסכים עם הדבר, כי צריכים לתקן זאת, ולהביא את זה רק בתורת חומרא, מי שירצה להחמיר על עצמו. אבל לא מבחינה הלכתית, או מבחינת המנהג. אמנם איננו יכולים לסמוך כ"כ על המנהג, כיון שהמנהג הזה אינו כ"כ נפוץ, אבל בודאי שישנה לכך חשיבות, כי סוף סוף רבים נהגו כך. על כן הנטייה העיקרית היא, שבעצם אפשר לו לברך גם בורא מאורי האש. ורק בתורת חומרא, אפשר שיגיד להם – לאשתו או לבנו – שהם יברכו במקומו בורא מאורי האש, ובכך יצאו ידי חובת הכל. ילד דוקא כשאין שם אשה, כי קטן אינו יכול להוציאה.

טעם נפלא לעניין תוספת שבת, בערב שבת ובמוצאי שבת, ועל פי זה תירוץ לגבי השאלה שהרי עדיין ישנה מחלוקת בין ימות השבוע, כי תוספת שבת היא רק ביום ששי ויום ראשון.

כידוע, ישנה מצות תוספת שבת, בערב שבת ובמוצאי שבת. לפניה ולאחריה. הדבר נרמז בפסוק [שמות ט"ז, כ"ג] שַׁבְּתוֹן שַׁבַּת קִדְשׁ, וישנו פסוק [ויקרא ט"ז, ל"א] שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן. כך הרד"ק מביא בשם אביו. זהו רמז נחמד. 'שבתון', בדרך כלל כל דבר שמוסיפים לו ז'ן, זהו דבר קטן. כמו 'אישון' של'עין, רואים איש קטן בעין. איש קטון. זהו כפי שאומרים בעברית, על 'פטיש' – 'פטישון'. שזהו פטיש קטן. א"כ 'שבתון שבת' היינו, שבת קטנה לפני השבת הגדולה. וישנו פסוק 'שבת שבתון', ישנה עוד שבת קטנה אחרי שבת הגדולה. עכ"פ לגבי דין תוספת שבת, י"א שזה מן התורה, וי"א שזה מדרבנן, וי"א שבכלל אין תוספת שבת לפי דעת הרמב"ם, אלא רק תוספת יום הכיפורים. אבל נתקבל להלכה ולמעשה, שיש תוספת שבת. והנה בזמנו [שיעור תולדות התשפ"ה] הבאנו, כי היתה מחלוקת בין ששת ימי בראשית, באיזה יום יהיה שבת. כל יום דרש שיהיה ביום שלו. והקב"ה לקח מכל יום, ארבע שעות, ועשה 'שבת שלום'. צירף אותם יחד.

ברם לכאורה, אם ישנה תוספת שבת, אזי עדיין תישאר מחלוקת, כי התוספת שבת היא ביום

לפי שברכת האור, לא נתקנה בשביל הנאת האדם, אלא לזכר שנברא האור במוצאי שבת, כמו שיתבאר בסמן רח"צ, לכך אינה דומה לברכת הנהנין.

אס"כ, הוא כותב ב'סתם', כי גם על ברכת מאורי האש, אפשר לחזור. שהרי ברכת מאורי האש – לפי ה'סתם', ולדעת הפוסקים שהבאנו מקודם – היא ג"כ נחשבת ברכת המצוה. כי ברכת מאורי האש, אינה על כך שהינך נהנה מן האור, אלא בשביל העניין של אדם הראשון, שבמוצאי שבת הקיש על שתי אבנים וכו' כדי להציל אותו מן החושך.

ובהמשך הוא כותב, ויש חולקין על זה ואומרים, שאף שלא נתקנה בשביל הנאת האדם, מכל מקום הואיל ואינו צריך לחזר אחר האור לברך עליו במוצאי שבת, כדרך שצריך לחזר אחר כל המצוות שהן חובה, כמו שיתבאר בסמן רח"צ, לפיכך אין ברכה זו דומה לברכת המצוות, שמפני שהן חובה יכול לברך אותן מי שיצא כבר ידי חובתו כדי להוציא אחרים שלא יצאו עדין ידי חובתן, כמו שנתבאר בסמן קס"ז.

הדבר שונה. כיון שלא חייבים לחזר, אחרי ברכת האור. אם יש לך אור, תברך. ואם לאו, לא מחזרים אחרי זה. תעשה השתדלות קטנה, אולם אין צורך להתאמץ הרבה בשביל אש במוצאי שבת. לכן הברכה הזאת, אינה דומה לברכת המצוות, אשר הן ממש חובה, כי בנ"ד זה לא כ"כ חובה.

וטוב לחוש לדבריהם, שלא להיכנס בספק ברכה לבטלה.

ב'קונטרס אחרון' שם הוא ג"כ מאריך על כך, והוא חוזר שוב הפעם בסוף על הסגנון, 'טוב לחוש'. האמת היא, כי גם הבן איש חי, אשר כתב את המנהג הזה, שחוזרים לברך לבני הבית, הוא ג"כ כותב שזה חוץ מברכת מאורי האש. והכף החיים כתב בלשון, 'יש לחוש'.

רבני הספרדים, חוששים ל'ספק ברכות', אפילו לשיטות יחידיות. למרות שישנו רוב לברך. א"כ למעשה, לפי מה שאנחנו אומרים, לדין היינו צריכים לפסוק אחרת. כי ראשית, ישנם רוב פוסקים הסוברים שאפשר לברך. ודבר שני, גם

ששי, וכן ביום ראשון, ואת זאת אין לשאר הימים. כי מהם הקב"ה לקח ארבע שעות, אולם התוספת היא רק ביום ששי ויום ראשון, א"כ עדיין ישנו מקום לקנאה ולחילוקי דעות. כמובן המדובר הוא למאן דאמרי שזה מדאורייתא.

שאלה מהקהל: אבל את זאת לא היום גורם, אלא האדם הוא שעושה זאת.

תשובת מרן שליט"א: אמנם אתה צודק, שאין שיעור לכמה שהאדם יכול להוסיף מן החול על הקודש, אבל זמן מסויים – נניח עשר דקות – את זאת הוא בודאי חייב מן הדין, הוא לא יכול להתעלם מכך. רק הוא יכול להוסיף מפלג המנחה, זה עדיין בגדר תוספת שבת. וי"א אפי' מחצות היום, ובמוצ"ש עד חצות.

המשך השאלה מהקהל: אבל סוף סוף לא חייבים על התוספת מיתה, כמו השבת עצמה.

תשובת מרן שליט"א: אפי' לא מלקות. כי זה אינו לאו. זאת מצות עשה לפי דעות אלה, ולא הבא מכלל עשה, הוא רק עשה.

בכדי ליישב את השאלה דלעיל, מצאתי בס"ד דבר נפלא, לגבי עניין תוספת שבת.

אצל המוסלמים, השבת שלהם היא ביום ששי. והנצרים, זה ביום ראשון. הרי נאמר, פי אות הוא בְּיָמֵי וּבְיָמֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם [שמות ל"א, י"ג], בְּיָמֵי וּבְיָמֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֹתָהּ הוּא לְעֹלָם [שמות ל"א, י"ז]. למרות שהגויים למדו הרבה מצוות מעם ישראל, לקחו מן התורה, עכ"פ לגבי שבת, 'ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם', אין שום אומה ששומרת שבת ביום השבת. גם אם עשו שבת, עשו לא ביום השביעי, אלא הקדימו זאת ליום ששי, ואלה עשו זאת ביום ראשון. על כן, בכדי לבטל את הקליפה של-מוסלמים, שאצלם שבת היא ביום ששי, ואת קליפת הנצרים שאצלם היא ביום ראשון, לבטל מהם את הזכות הזאת, על כן אנחנו עושים את התוספות הללו. הפלא ופלא.

אם-כן, כבר אין לשאר הימים על מה להתווכח, כי חובה שהדבר יהיה ביום ששי וביום ראשון. על כך לא תהיה מחלוקת, כי הדבר הכרחי מצד עצמו.

כך כתב בספר בקדושתו של אהרן [א', דף תרי"ג], בשם בצילא דמהימנותא, בזה"ל, שתי הקליפות

בעולם הם, מלפני השבת, ולאחריה. שלפני השבת, ביום ששי, ישנה הקליפה של-מוסלמים. ולאחר השבת, ביום ראשון, הוא של-נצרים. והתוספת שבשבת, הוא כדי לבטל אותם.

ואם מישהו ישאל, הרי גם ביום טוב ישנה תוספת? התירוץ הוא, שהדבר בא לבטל את הימים של ימי חגיהם. פעם זה ביום ראשון ופעם ביום שני וכו'. א"כ התוספת של יום טוב, באה לבטל את החגים שלהם, אשר באים ביתר ימות השנה. שאינם קשורים ליום מוגדר.

לגבי השאלה בדבר ס"ת שנמצא בו ספק בעת הקריאה, והקטן אשר ראה את הכתב ושעל פיו הכריעו נתברר אח"כ שהיה ערבי, האם אפשר לסמוך על כך?

מעשה שהיה כך היה. ורצוני שתגידו לי, מהי דעתכם?

באחת מבתי הכנסת, היתה שאלה לגבי צורת אחת האותיות בספר תורה. הרב בא לראות את השאלה, הסתפק בכך ואמר, כי זאת שאלת תינוק. תביאו ילד שיראה.

חיפשו ילד, ולא מצאו. כנראה היו שם ילדים, או יותר מהגיל, או פחות מהגיל. או קטנים או גדולים. הרי צריך, לא חכם ולא טיפש. אחד שידע לקרוא אותיות, אולם אינו יודע להבין עניין, שיבין לפי העניין איזו אות זאת. לכן הגבאי יצא לרחוב, מצא ילד מתאים, הכניס אותו לביהכ"נ, וביקשו ממנו לראות את האות בס"ת. אותו ילד הסתכל בס"ת, ויצא שהס"ת הוא כשר.

אחד המתפללים, הסתכל על הילד ושאל אותו, מה השם שלך? כי הוא היה נראה לו קצת משונה. ענה לו הילד – חוץ מכבוד המקום ברוך הוא, וכבוד בית המדרש ובית הכנסת, וכבודכם – [השם שלי הוא] מחמד אבו סנינה...

התברר א"כ שהילד הוא ערבי. ואז נתעורר ויכות, האם אפשר לסמוך על כך, או שלא?

זאת שאלה שהביא הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א – הראו לי זאת עכשיו, ביום ששי – בקונטרס 'אוצר הפרשה' [פרשת ויחי התשפ"ה, 670, דף 14].

הערה מהקהל: לפני שבועיים הוא אמר זאת, בשיעורו הקבוע ברמת אלחנן. הוא אמר שהשאלה היתה בעיר לוד.

שערי יצחק – השיעור השבועי

תשובה. היצגתי את השאלה בפני מורי חמי, מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, והשיב לי: אין לסמוך על דברי הילד הנכרי, משום שהוא אינו ה'תינוק' שעליו דיברו רבותינו. 'תינוק' הוא אך ורק תינוק יהודי של בית רבין:

לפני שנמשיך, הדבר נשמע לענ"ד תמוה. קשה להבין זאת. בודאי שחז"ל דיברו על תינוק יהודי, כי בזמנם הגויים לא ידעו את הכתב של עם ישראל. הרי בכל הדורות, לא היתה יכולה להתעורר שאלה כזאת. ואם היה, זהו דבר נדיר מאד. לכן לא כתוב 'תינוק ישראל', כי הדבר ברור, לא היה צד שיביאו תינוק גוי.

זהו כפי שגם לא אמרו, להביא תינוקת-ילדה לשאול. רק בזמננו כיום יכול להיות, שסופר סת"ם ישאל את הבת שלו לגבי האות, אם ישנה נפקא מינה לגבי כסדרן, האם זה כסדרן או שלא כסדרן. וגם בדבר זה דנו, לגבי ילדה, כתבתי על כך בס"ד בשו"ת עולת יצחק חלק ג' סימן ח', כי אפשר לסמוך על ילדה, מכיון שבזמננו הנשים לומדות ויודעות את האותיות. אבל למה חז"ל והפוסקים לא אמרו זאת? כי בזמנם הבנות לא למדו, ולא ידעו.

א"כ לדייק מכך שאמרו חז"ל 'תינוק', שזהו תינוק יהודי? בודאי שלא יכלו לדבר על תינוק אחר, כי בזמנם לא היתה שאלה כזאת.

בכל אופן, הוא – הגר"י זילברשטיין – מסביר כך. ונראה לבאר את דברי מורי חמי זצ"ל כדלהלן. מאחר וילד נכרי, אינו רגיל בצורת אותיות הספר תורה, אי אפשר לסמוך עליו ולהכשיר על סמך קריאתו את הספר.

הילד הערבי, למד את האותיות מן הספרים, וכדומה. בגלל שהוא מסתובב בין היהודים, הוא יודע אותן. הוא רואה שלטים וכו', מכיר את האותיות שלנו. אבל גם ילד יהודי, אינו יודע כפי שכתוב בס"ת. אלא אם כן הוא תימני, שעולה לקרוא ששי... אבל אז כבר אי אפשר לקרוא לו לראות, מכיון שהוא כבר בקי. א"כ צריך שיהיה פחות מזה.

ואף שיתכן שגם סתם ילד יהודי אינו בקי בצורת אותיות הספר תורה, מכל מקום, הדבר חקוק

תגובת מרן שליט"א: פה בחוברת כתוב, שזה היה בעיר רמלה. לא משנה. בשניהם ישנם ערבים... זאת שאלה שיכולה להיות, רק בזמננו.

מה אתם חושבים? איך נראה לכם? מצד אחד, הדבר נשמע מוזר, כי מכשירים ס"ת על פי גוי.

*

מובא שם בזה"ל, ביום שבת קודש באחד מבתי כנסיות בעיר רמלה, נעצר לפתע ה(בעל) קורא באמצע קריאתו בתורה, מחמת ספק בנוגע לכשרותה של אחת האותיות בספר התורה. רב בית הכנסת התבונן היטב, והורה להביא ילד קטן שיקרא את האות, כפי המבואר בשולחן ערוך [או"ח סי' ל"ב סט"ז], שכאשר קיים ספק בנוגע לאות בספר תורה, האם יש בה צורת אות או לא, אזי שואלים ילד, ואם מכיר את האות, הרי היא כשרה. (בלשון השולחן ערוך נאמר, שבדיקה זו נעשית על ידי 'תינוק לא חכם ולא טיפש', כלומר ילד שאינו חכם כל כך לזהות את האות על ידי הבנת תוכן העניין, אבל את צורת האותיות הוא כבר מכיר).

שאלה מהקהל: אבל זהו רק גילוי מלתא.

תגובת מרן שליט"א: יפה מאד. תמתין.

בבית הכנסת, לא היה ילד העונה על ההגדרה המתאימה לבדיקת האות. מִשְׁפָּךְ, לקח הגבאי יזמה. הוא יצא לרחוב, וחיפש אחר ילד המתאים לבדיקת כשרות האות. מיד בצאתו, הבחין בילד שהלך לתומו ברחוב, וביקשו להיכנס לבית הכנסת, ולקרוא את האות בספר תורה. הילד זיהה את האות באופן ברור, כך שהתברר שהאות כתובה כראוי, וכעת ניתן להמשיך לקרוא בספר. אלא, שבלב אחד המתפללים עלה חשד באשר לטיבו של הילד. הוא ניגש ושאלו: "תאמר לי בבקשה, מה שמך?"

"מוחמד אבו-סנינה", השיב הילד...

התברר שהילד הינו ערבי!! תוך שניות אחדות בית הכנסת נעשה כמרקחה. וכוח מעניין התפתח בית המתפללים סביב השאלה – האם ניתן לסמוך על בדיקת האות על ידי הילד הערבי, ולהמשיך לקרוא בספר התורה?...?

בנשמתו מאביו ואבות אבותיו, כי לכל יהודי יש חוש מיוחד לגבי האותיות הקדושות הללו שבהם נבראו שמים וארץ. וכמו שמצינו במסכת נדה [דף מ"ה:], "מתוך שהתינוק מצוי בבית רבו, נכנסת בו ערמומיות וחכמה". שם המדובר לגבי ההבדל שבין בן לבת, אבל הוא מביא זאת לענייננו.

וכתב הרא"ש: "ואפילו אין לו רב, אין תולדתו משתנית מאבותיו ואבות אבותיו!"

לסיכום: לא ניתן לסמוך על הילד הנכרי ולהכשיר על סמך קריאתו את ספר התורה! [מתוך הספר "אחת שאלתי" חלק ב'].

נשמע כי בדברים הללו, ישנו לכאורה משהו מבחינה רוחנית. ברם נראה לי, כי הדברים מרפסין אגרי.

הרי כל ילד, אינו יודע לקרוא אותיות של ס"ת. כבר כתבו זאת הפוסקים, לגבי האותיות של ס"ת, כאשר ישנו הבדל בין הדפוס, לבין הכתב של סת"ם. למשל, אם תשאל ילד לגבי האות ח"ת בס"ת, שיש לה חטוורת, הוא אינו יודע מה זה. הוא יגיד, כי אלו שני זיניין. הוא בודאי לא יכיר. אם ישנו הבדל, בין מה שהילדים מכירים בדפוס לבין מה שכתוב בס"ת, בודאי שצריכים להרגיל אותו מקודם לאותיות של ס"ת, ואח"כ לשאול אותו. אם לאו, אם הוא יכשיר או יפסול, והדבר לא מעלה ולא מוריד, כי הוא מדבר לפי מה שהוא מכיר. לא בגלל הקדושה, לא מפני שהוא יהודי שהיתה נשמתו בהר סיני, והוא מזהה עפ"י את האותיות. זה לא עניין של קדושה, אלא עניין של גילוי מלתא. הפסק הזה, הוא פלא עצום.

הדבר מפורש בעיקרו בספרי האחרונים. למשל, בספר קול סופרים [סימן ו'] כתב בזה"ל, כשבא לשאול תינוק, צריך לראות מקודם אם התינוק בקי בכתב ההוא, ובתמונת הללו, שלא יפסול בחנם. וכ"ש כששואל על כ"ף פשוטה שנראית כרי"ש, וכן נו"ן פשוטה כזיין.

אם הוא הסתפק בכך. הרי כשכותבים בס"ת נו"ן פשוטה, רגל האות יוצאת מהאמצע. אם תראה לילד נו"ן פשוטה, שהיא כשרה בודאי, הוא יגיד שזאת האות זא"ן. הוא מכיר נו"ן אחרת, שהרגל יוצאת מצד ימין, לא כפי שכתוב בס"ת. וכן האות כא"ף, תהיה נראית לו כמו רי"ש. בפרט בכתב

של אשכנזים, העושים כא"ף פשוטה עם עיגול. הם לא עושים לה זוית. לכן, בגלל העיגול, האות נראית לו כמו רי"ש.

שצריך לראות מקודם, האם אינו אומר אפילו על כ"ף ששרה לכתחילה רי"ש, ועל נו"ן כשרה זיין, שכן הרבה תינוקות קורין לכ"ף פשוטה שבסת"ם רי"ש. תשאל אותו מה הוא יגיד. כא"ף שאינו מסתפק בה. ולפי מה שהוא יגיד, תראה האם הוא מפענח נכון.

והוא מוסיף עוד דבר, כי בהנדפסין יש בכ"ף פשוטה או שוא או קמץ, וכן הם מרובעים כדל"ת, ועי"ז אומר התינוק בסת"ם על כ"ף רי"ש. וכן בנו"ן בהנדפסין, נמשך ראשה מן הצד. ילד רגיל, מכיר כא"ף פשוטה שהיא מנוקדת עם שוא, או עם קמץ, הוא אינו מכיר כא"ף עם חלל. לכן כאשר הוא רואה כא"ף פשוטה, הוא חושב שזאת רי"ש, כי אין ניקוד בספר תורה.

חידוש נוסף. וכן יו"ד כלמ"ד, יוכל להיות שהתינוק יאמר למ"ד.

לפעמים ישנו ספק לגבי האות יו"ד, שהיא עם תג למעלה בצד שמאל, וכאשר הוא מראה לתינוק הוא אומר שזאת למ"ד. גם אם תראה לו אות יו"ד רגילה, הוא יגיד שזאת למ"ד, ע"כ אינך יכול לשאול אותו לגבי אות יו"ד שהינך מסופק לגביה. לפי שאינו רגיל בהנדפסין ביו"ד עם תג, ויאמר גם על יו"ד כשרה לכתחילה, למ"ד. כאשר כן ראיתי לסופר שפסל עי"ז יו"ד כשרה פרשיות נאים. הוא מוחה ומצטער על כך, כי זאת טעות.

וצריך להבחין אם בקיאיין בזה הכתב. והבחינה תהיה בהשכל ודעת, באופן שלא ישערו מה רוצים לשאלם.

הרי גם בין ספרי התורה, ישנם הבדלים בכתב. גם אם הוא מכיר ספר תורה, אולי הכתב הזה הוא שונה. הרי לגבי כל דבר בס"ת, דנים לפי הכתב של אותו הסופר. כגון אם ישנו הבדל בין מי"ם סתומה לבין סמ"ך, לא כולם עושים את ההבדל באופן ברור, אזי צריכים לראות איך הסופר הזה כותב סמ"ך ומי"ם סתומה, וכיצד הוא מבדיל ביניהם. כי ישנם הבדלים, במושג האות למטה. ישנם כאלה עושים זאת קצת עגול, וישנם העושים

שערי יצחק – השיעור השבועי

תגובת מרן שליט"א: יפה, זאת כן מסתברא שילדות אינו מלמד, כי הם פטורות מת"ת. אולי בזמנינו שאני... מי יודע. אבל עכ"פ הדבר אינו קשור בהכרח, לפי מה שאמרתי שזה רק גילוי מלתא. מאי נפק"מ. הגם שניתנה בינה באשה יותר מן האיש, מסתברא ששייך עכ"פ תינוקת שאינה חכמה ולא טפשה.

*

בחוברת אוצר הפרשה הנז"ל, הוא מציין את המקור שלו, לספר אחת שאלתי [חלק שני דף נ"ו]. הראו לי את הספר אחת שאלתי, וראיתי כי יש שם לפני כן הקדמה בזה"ל, וְאֵנִי אֶתְנַהֵלָה לְאִשִּׁי לְרַגְלֵי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לְפָנַי וְלְרַגְלֵי הַיְלָדִים [בראשית ל"ג, י"ד] בשם האלשיך שכתב לפרש, כי אתנהלה בזכות תינוקות של בית רבן, שהוא הבל שאין בו חטא יעו"ש.

ברם, אין קשר. הדבר אינו שייך לעניין הקדושה, אם הילד הוא יהודי. וכמובן שאין המדובר לכתחילה, להביא גוי לשאול, בודאי שזהו בזיון.

אבל כאשר דיברתי על כך כאן בביהמ"ד בליל שב"ק, שאל ידידנו הרה"ג אלעזר יוסף הי"ו, ומה יהיה אם אין שם ילד יהודי מתאים, ואין ס"ת אחר? אם לא, יסגרו את הס"ת, ויחזירוהו להיכל. מה לעשות? ענית לך, כי זאת שאלה ממדת הדין... מה הדין, באופן כזה? אם לא נקרא לו, אזי תבטל הקריאה בס"ת. פה הנדון לקרוא לכתחילה לילד גוי. זאת כבר שאלה, שהיא לא בדיוק השקפתית, אלא אולי ישנו מקום לכך, להימנע ולבטל קס"ת בעבור זאת, אין לגויים נחלה בספר תורה המקודש. אולם עכ"פ איננו יכולים לגזור גזירות מדעתנו.

עוד טען ידידנו הרב אהרן אהרוני הי"ו, וכי אנחנו ניתן זכויות לגויים, שבזכות הילד הערבי קראנו בס"ת?

ברם, לא מצאנו זאת, לא לתת להם זכויות, אלא רק לגבי צדקה. שאם הגוי יתן ליהודים צדקה, הדבר מרחיק את הגאולה, בַּיְבֹשׁ קְצִירָה תִּשְׁבְּרָנָה [ישעיהו כ"ז, י"א], כדאיתא בבבא בתרא. אבל בענייננו שפיר יכול להיות, שתהיה קריאת ספר תורה רק באמצעות גוי. זאת לא זכות של ממש. מה לעשות?

זאת עם זווית. או אפילו עם בליטה לצד ימין, שיהיה ניכר. וישנם לאידך גיסא העושים רק הבדל קטן ביניהם. על כן, אי אפשר לשאול אותו סתם, רק על האות הזאת.

הוא נותן דוגמא אחרת. כגון אם רוצה לשאלו על וי"ו קצרה שנראית כיו"ד, לא יראה לו ווי"ן זה אחר זה, שעיי"ז יאמר גם ע"ז וי"ו, משיגרא דלישנא. וירגילו היטב בכתב ההוא (וכ"כ בשו"ת בית שלמה).

גם בספר פסקי תשובות [סימן ל"ב אות כ"ד] הביא זאת בשם כמה ספרים, והוא ג"כ מביא את הספר שו"ת בית שלמה הנז' לעיל, שהוא ספר מפורסם ומוסמך. וזה לשונו, וכיון שאותיות מרובעות דזמנינו, כותבים בסגנון שונה מכתב אשורי, ובלא תגין ועוקצין וכו', יש בתחילה להראות לתינוק כמה וכמה תיבות, וביניהם גם תיבות כשירות של-אות המסופקת, כדי לימנע מלפסול או להכשיר שלא בצדק, מפני שהרגל התינוק לתמונת אותיות אחרות.

והוא מציין בהערה [143], שו"ת בית שלמה סי' ד', שו"ת מהרש"ג – זהו מהר"ר שלמה גרינפלד – ח"א סי' ג', קול סופרים סימן ו' – מה שהבאנו לעיל – כי פעמים גם בכ"ף פשוטה כשירה יוכל התינוק לראותו כרי"ש וכו'.

בשו"ת מהרש"ג לא מצאתי לפו"ר מפורש נדון דין, אך בהשלמות לשו"ת בית שלמה שם, ראיתי בהשלמות בדף מ"ה כי בשו"ת מהרש"ם [חלק ג' סי' רי"א] כתב עוד, ומצאתי בשו"ת מים רבים וכו', אבל בשו"ת בית שלמה חאו"ח סי' ד', וחיו"ד ח"ב סי' קנ"ו פסק להקל אם התינוק קורא יו"ד אחר שירגילוהו ביו"ד שבס"ת שיש בהן עוקצין בצד שמאל, והגם שלא ראה דברי תשו' מים רבים הנ"ל, מ"מ נראה שהדין עמו, כיון שהיודי"ן יש בהם עוקץ שמאלי אינו דומה ללמ"ד וכו' יעו"ש.

הערה מהקהל: באותו השיעור אמר הגר"י זילברשטיין, כי גם ילדה יכולה לראות.

תשובת מרן שליט"א: ילדה, יותר פשיטא. כבר הזכרנו למעלה.

המשך ההערה מהקהל: הוא קישר זאת עם המלאך שמלמד את התינוק תורה.

ומשערים תמיד בששים. והרי המדובר על כל סוג של אוכל, אפילו אוכל של סעודת מצוה.

והשת"ז לא השמיטו, ואדרבה הוסיף עליו דברים שם בסק"ט. משמע שגם בתימן נהגו בזה כהרמ"א. וכן כתב השת"ז בפירושו בכמה דוכתי בהדיא, דלא סמכינן אטעימת גוי, כיעויין בסימן צ"ג סק"ב, ובסימן צ"ו סק"ה. [ומוכח דלא מפני שבלא"ה לא ירצה הגוי לטעום, כפי חוקיהם שם שלא אכלו משחיטת ישראל כלל ועיקר, וכדלעיל בהלכות טריפות סימן קכ"ו סעיף ב', אלא אנן הוא דלא סמכינן עליה. ונפק"מ לשאר תערובת איסור שאין בה בשר].

וכן כתבו כמה מרבני הספרדים כהרמ"א, כמו שצייין שם בכף החיים ס"ק ב' וס"ק י"א. ומהריק"ש ששתק, משמע דאית ליה כסתימת מרן. ובפרי חדש מבואר שנהגו הספרדים בזה שלא כדעת מרן, וכמובא בארץ החיים סימן צ"ח. וע"ע מ"ש בס"ד בשו"ת עולת יצחק ח"א סימן צ"ו אות ב', ובחידושו על הגמרא חולין דף צ"ז ע"ב. עכ"פ, הדבר אינו בגלל החשש הזה, שלא רוצים לערב גוי במאכלים שלנו, אלא בגלל שלא סומכים עליו, לא מאמינים לו. אולי הוא משקר, בפרט מפני שהגויים יודעים מנהג היהודים [עייין בב"ח שם בסי' צ"ח בשם האגור, ובמעדני השלחן דף ג' הערה כ"ח], ואולי כוונתם להכשילנו, חלילה.

בקיצור, זהו כפי שאמרתם בהתחלה, כאשר מראים לתינוק, הדבר הוא רק גילוי מלתא. ולא בגדר הוראה. ישנם כאלה הסוברים, כי הדבר בגדר 'בהמה שהורה בה חכם', ונפקא מינה שזה לא נחשב מהודר, ישנו בכך חסרון בהידור. כך ישנם רבנים שאומרים. אבל למעשה, הפשטות אינה כך. כי כאשר תינוק קורא, ואומר שזה כשר, מצד הדין לא חייבים בכלל לתקן. ויש אומרים, שכן צריכים לתקן. אבל אחרי התיקון, פשיטא שהדבר אינו מוריד בהידור. לא ניכנס כעת לפרטים. יש לנו בזה תשובה בחלק ד' של שו"ת עולת יצחק אשר עודנו בכתובים, ויה"ר מלפני המקום ברוך הוא שנזכה להו"ל בקרוב.

מהרי"ץ זיע"א בשו"ת פעולת צדיק חלק ג' [סימן רע"ג] הביא שאלה, אם מותר לומר לגוי לעבד עורות לס"ת. זאת שאלה שהגיעה אליו מהעיר גב"לה, שהיא בדרום תימן.

ומהרי"ץ עונה, תשובה. כתב הרמב"ם ז"ל פ"א מהלכות תפילין [הלכה י"א] וז"ל, גויל של-ספר תורה וקלף של-תפילין או של-ספר תורה, צריך לעבד אותן לשמן וכו'.

הרי בבירור דברי הרמב"ם, שהוא פוסל אא"כ עיבדו ישראל לשם ספר תורה.

רואים כי לוקחים ומשתמשים בס"ת, אף שעיבדו גוי, כדי שלא להפסיד קריאת ס"ת. אולי שם שונה, כי המדובר לגבי הרבה זמן, לא לגבי פעם אחת. אבל עכ"פ אנחנו מדברים כעת מצד הדין, כי הדבר לכאורה צריך להיות כשר.

ובמקום שאין עבדנים ישראל מצויים כלל – אם אין יהודים אשר מעבדים עורות – יש מהפוסקים מקילים לומר לגוי לעבדם לשם ספר תורה, וגם לסייע הישראל עמו. וכל זה מטעם עת לעשות לה', שלא יתבטלו מקריאה בספר תורה. אבל במקום שישראל עבדנים מצויים בכל אותו הארץ וסביבותיה, אין להקל כלל וילכו מעיר לעיר.

ובכל ארץ התימן, מצויים ומצויים. ולכן אין זה כי אם רוע לב עצת היצר הרע, והשמרו ברואכם ואל תבגודו. ואתה שלו' ואל"ש.

אל תסמכו על עיבוד של גוי. כך מהרי"ץ כותב להם, בסגנון של התראה. כנראה שהם רצו לסמוך על כך.

כמו כן לגבי אוכל, לפעמים מתירים על פי גוי, כמבואר בש"ע יו"ד תחילת הלכות תערובות. כפי שכתוב בגמרא חולין, שמטעימים לקפילא.

בשלחן ערוך המקוצר [חלק רביעי, יורה דעה סימן קל"ו, בעיני יצחק הערה נ"ג] הבאתי בזה"ל, איסור שנתערב בהיתר מין בשאינו מינו, פסק מרן סימן צ"ח סעיף א' שיטעמנו גוי, ואם אמר שאין בו טעם האיסור, מותר. ואם אין שם גוי, משערים בששים. וכן משערים בששים, אם הוא מין במינו, כיון שאי אפשר לעמוד בזה על הטעם יעו"ש. אבל הרמ"א שם הגיה, שאין נוהגים עכשיו לסמוך על גוי,

שערי יצחק – השיעור השבועי

בסה"כ לגבי האות. כאשר אנחנו מסתפקים, האם זאת אותה האות, או שלא. כי הגדולים, יש להם כל מיני 'הבנות', התחכמויות. אולם הקטן קורא לפי תומו, הוא קורא בפשטות מהי האות, לכן סומכים עליו. אין כאן איזו הוראה, או סברא.

הערה מהקהל: זה כמו בגטין, גוי מסיח לפי תומו, שפלוני מת, שמתירים עפ"י את האשה להינשא. תשובת מרן שליט"א: בסדר. אבל אינו דומה, כי שם החשש מצד נאמנותו, שמא אינו דובר אמת. ובלג"ד בשיעור נוסף נרחיב בעניין הבחנת והכרת אותיות בס"ת, כשהתינוק אינו מורגל בצורתן.

דברי הגר"ד לנדו שליט"א בעניין תפקיד בני הישיבות הקד' בזמנינו, כי לימוד התורה הוא שמציל את היישוב היהודי בא"י, וכי ישנו לימוד חובה גדול על עם ישראל מכך שהישמעאלים מאמינים יותר באל אחד. אין לנו לדאוג מכך, כי יש תשובה לסתום את פי השר שלהם. עניין הביטוי שלהם 'אללה אכבר', והרחבה לגבי אמונת הישמעאלים באלהים, כי אמונתם היא להם לרועץ, ומשתמשים בזה מחמת תאוותיהם. ובדבר החותמים שבתומן.

בחוברת אוצר הפרשה הנז"ל, ראיתי דבר נוסף, שנכתב לפני כן [בדף 11]. הביאו שם, כי תלמידי חכמים – רבני וראשי ארגון לב שומע, ומשגיחים של ישיבות קד' – שאלו את הגאון הגדול הרב דב לנדו שליט"א, לגבי התפקיד של בני הישיבות בזמנינו.

בהתחלה הוא מדבר, לגבי כל ההסתה שישנה כיום כנגד לומדי התורה, והוא אומר כך, התעמולה ברחוב היא בעיא גדולה מאד, אבל זה דבר פשוט כפי שכבר דיברנו על כך בעבר, וכיום כבר כולם אומרים את זה.

המצב היום בארץ ישראל, שהערבים לא באו ושטפו את הארץ, ולא הרגו וחיסלו את כולם רח"ל. אין לזה שום הסבר שכלי והגיוני, כי הם רבים, ושטופי שנאה. וכשאין הסבר שכלי, אז זה מוכח, כמו שמרנא רבי ברוך בער זצוק"ל אמר, שיש משהו מיוחד שמציל את היישוב, ואין שום דבר אחר לתלות בו את זה, אלא לימוד התורה! יש גם הרבה חילונים עם כנות, שלא יודעים להתמודד עם השאלה, 'מה קורה כאן? העם כאן מוקף באויבים, אנשים מלאי שנאה, כי לדעתם

שאלה מהקהל: אם ספק דאורייתא הוא לחומרא מדאורייתא, א"כ ע"י התינוק הוא בעצם מכשיר את הס"ת מחדש. נוצרה כאן מציאות חדשה של היתר.

תשובת מרן שליט"א: ואז מה? הרי קריאת התורה, היא אינה מדאורייתא. ולדעת הרמב"ם בתשובה, מותר בכלל לקרוא בס"ת פסול. והרמב"ם בהלכות טומאת מת ספ"ט אומר כי ספק דאורייתא, הוא רק מדרבנן לחומרא. אבל בלא"ה מבחינת הדינים של קריאת התורה והברכות, הדבר הוא מדרבנן.

ואולי השאלה מעיקרא ליתה, דכל ספק שיכול להתברר, כגון בנדון דידן שיכול להתברר על ידי קטן, אינו בגדר ספק כלל, כנודע מכמה עניינים. ולכן יש סוברים דספיקא דאורייתא כשיכול להתברר, אפילו להרמב"ם הוא לחומרא מן התורה.

*

בספר העמק דבר, בפרשת אחרי מות, לגבי הפסוק [ויקרא י"ח, ה'] וְשִׁמְרֶתֶם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי, כתב הנצי"ב לגבי הזכות של לימוד התורה.

דיברנו בס"ד [בשיעורים האחרונים] לגבי אלישע אחר, שהגמרא שואלת הא כיצד הוא נכשל? למה התורה שעסק בה, לא הגינה עליו?

הוא כותב בזה"ל, אין קדושת עיון תורה מועיל להציל מעבירה, אלא לישראל, ולא לאומות העולם.

המוציא לאור [במהדורא החדשה דף רס"א, הערה 163], מעיר כך, חידוש גדול של רבינו קא חזינא הכא. בעוד עיון בתורה בקדושה (ולא כמקצוע בעלמא) מועילה להציל יהודי מעבירות, עיון של בן נח בשבע המצוות שלו, לא יועיל להצילו מלעבור על אותן המצוות שהוא אמנם חייב בהן. כך הוא שואל. הרי יש לגוי שבע מצוות, ואם הוא עוסק בהלכות שלהם, הקדושה הזאת לא תציל אותו? בכל אופן, הנצי"ב אומר כך, כי זה רק בישראל.

ברם כמובן, אין קשר בין הדברים. קדושת התורה וכו', אלו עניינים אחרים. משא"כ בנד"ד, המדובר

לקחו להם את הארץ שלהם. לכאורה, הם היו צריכים לקום ולעשות את הדברים הכי נוראים, והם לא עושים. אין שום הסבר לזה, מדוע הם לא קמו ועשו, כי בטבעם של-ערבים שהם פראים ובעלי תרבות של נקם.

וההסבר היחידי זה לימוד התורה!

לאור מה שכתוב בתורה, וְלֹא תִקְיָא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטַמְאָכֶם אֹתָהּ [ויקרא י"ח, כ"ח]. זה שהיהודים נמצאים בארץ כל כך הרבה שנים, ומקיימים אורח חיים נגד התורה ונגד המצוות – אלו אחינו התועים – הן הארץ, היתה צריכה חלילה להקיא את יושביה. וכנגד זה, יש רק את לימוד התורה. ולכן ברור לכולם בעת הזו, שרק לימוד התורה הוא שמציל את ארץ ישראל.

הדברים הם ברורים ופשוטים, וכל התעמולה בחוצות באה משנאה, וגם מחוסר הבנה. הבעיא היא שהחילונים של היום, זה לא החילונים שאני זוכר. אני בארץ די הרבה שנים. החילונים של פעם, היו שנה ופירש או לא שנה ופירש! החילונים של היום, לא התחנכו כלל על יהדות. אין להם שום דבר, הם חילונים אחרים לגמרי.

בגיל צעיר גרתי ברחובות, ואני זוכר את החילונים של אז. היום, אלו אנשים שאין להם שום חיבור ליהדות, הם לא מחוברים לשום דבר. ולפעמים יש גם יוצאים מן הכלל.

אבל בגלל זה שאין להם חיבור עם היהדות, אי אפשר להסביר להם, וכיום אין עם מי לדבר, כי אין להם שום דבר ביהדות, והכל בנוי להם על אפיקורסות. מהתחלה, משחר ילדותם חנכו אותם עם כל הכפירות הידועות.

*

כעת הוא אומר, תשמעו דבר מעניין. יש דבר שלא נעים וקשה להגיד.

לצערינו, האויבים הערבים הם כן מאמינים בבורא עולם, וזה רח"ל לימוד חובה על עם ישראל. זה מרגיז ומדאיג מאוד, כי הם מאמינים באמת. הרמב"ם בתשובה אומר לדינא, שהם מייחדים ייחוד גמור, לגבי כמה דברים, לגבי היין ועוד.

ידוע שהרמב"ם כותב בתשובותיו, כי הישמעאלים הרי היו עובדי ע"ז, ו'המשוגע' הביא אותם להאמין

באל יחיד, ולכן היין שלהם לא נחשב יין נסך. אמנם הוא אסור בשתיה, אולם בהנאה הוא מותר. זה רע מאד, שהם הערבים ה'פראי אדם', מדברים בשם ה'. זה נורא ואיום. ולדעתי זה עצמו חילול ה' גדול מאד שאין דוגמתו, ומסוכן. ברוך השם שיש היום בעלי תשובה, אבל זה שעם ישראל שהם עם ה', עשו מדינה של שמד ושל כפירה, זה לימוד חובה גדול.

אלו שלומדים תורה ושקועים בלימוד, רק הם אלה שנותנים את האפשרות לחיות בארץ ישראל, רק זה.

אני מבקש מכם, שתמצאו את השפה, איך להעביר את זה, לבני הישיבות הצעירים. שידעו כי התורה שלהם, היא שמקיימת את העולם. עד כאן.

מקור העניין הזה, שהתורה מצילה, כפי שנאמר ולא תקיא הארץ אתם, ידוע מהנצי"ב בספרו העמק דבר. ולמעשה כבר בזמנו, הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל – בעל חזון יחזקאל – שאל זאת מהרב מבריסק זצ"ל.

ואם זה אז, לפני כשבעים שנה, ק"ו בכבנו של ק"ו כיום בעוה"ר.

הדבר מובא בכמה ספרים, וכעת אביא בפניכם כפי שהובא בספר זבח משפחה [פרשת קדושים דף 371], בזה"ל, מסופר בספר פניני רבנו יחזקאל, שהגר"י אברמסקי זצ"ל נכנס פעם אל הרב מבריסק זצ"ל, ושאל שלכאורה, לאור המצב של פריצות וגילוי עריות בארץ הקודש, אולי מחוייבים לעזוב את הארץ לחו"ל, מחשש שהארץ תקיא את יושביה, כמש"כ בתורה שכשטמאים את הארץ היא מקיאה את יושביה.

ומסופר שם, שהרב מבריסק לא השיב. וצ"ע, מדוע לא הסכים עם הגר"י אברמסקי זצ"ל?

גם אני אינני יודע, מדוע הרב מבריסק לא ענה? הרי הוא בודאי ידע, את הנצי"ב הזה. הלוא בישיבת ואלאז'ין היו, גם הגר"ח מבריסק וגם הנצי"ב. זהו אותו בית המדרש בעצם, למרות שהיו להם שיטות שונות. הם לא אותו הדבר.

אגב, מי שרוצה לדעת, מהו ההבדל שבין בריסק לבין הנצי"ב מואלאז'ין, ניתן לראות זאת לדוגמא

ברם כעת ברצוני לומר, לגבי האמונה של־ערבים. על כל דבר, הם צועקים 'אללה אכבר'. ובעצם אלו מלים, שאין בהם בעיני המקור שלהם, הוא מאצלינו, 'האל הגדול הגיבור והנורא'. האל הגדול, זה אללה אכבר. כמו שתאמר, אַל פֶּבִיר.

אפילו רבותינו נע"ג, לא נמנעו להגיד את המלים הללו, ולהשתמש בהם. שהרי מי שיראה בספר הדיואן, ישנו שיר הפותח כך, 'קאל אלאדיב אללה אלאכבר'. ומובא זאת בעוד כמה מקומות. הדבר לא היה 'מוקצה', לא להגיד את זה. 'קאל אלאדיב' היינו, אמר הסופר, או אמר המשורר. או 'אדיב', אדם בעל מדות טובות. מנומס. המלה הזאת נכנסה לעברית החדשה, מהערבים. 'אֶדֶאב' בלשונם, זה מוסר.

שאלה מהקהל: אולי המשורר אינו מדבר שם בעד עצמו, שאם לא כן הפירוש השני – שהוא אדם נדיב – לא יתכן, כי לא ישבח את עצמו.

תשובת מרן שליט"א: כנראה כוונתו להקדים שמדבר כלפי השי"ת במורא ובעדינות ובדרך ארץ, מאחר שמתלונן שם בעינים זולגות דמעות, על קושי גלותנו, קושי היפרדותנו ממנו יתברך.

ואפילו התירו בשעת הדוחק לשוחטים לומר זאת, לפני השחיטה, כמובא בכף החיים [יו"ד סימן י"ט ס"ק ל"ח] בזה"ל, במקומות שהגויים אינם מניחים לישראל לשחוט, אלא א"כ אומר השוחט קודם השחיטה סמוך לשחיטה, אלה"ה ואכב"ר. ור"ל אל כביר בלשון ערבי, ובלה"ק אלוה הגדול. יש להשתדל לבטל זה המנהג, דנראה כחוקות הגויים. פר"ת או' יו"ד. שמ"ח או' ח' מש"ז או' ד' זב"צ או' כ"א.

ובהמשך [בס"ק ט"ל] הוא כותב, ואם א"א לבטלו, יש להשתדל לאמרם קודם הברכה. ואם גם זה א"א, כיון דהישראל מכוין במלות אלו שהשחיטה היא לשם הקב"ה, שהוא אל כביר (ר"ל הגדול) שציונו לשחוט, לא הוי הפסק, דמדבר מענייני שחיטה הוא, וא"א בלא"ה. אבל לא יאמר מלות אלו וישחוט ויברך בבת אחת, דבעינן הברכה עובר לעשייתן. שמ"ח שם. זב"צ או' כ"ב.

על פי מה שסיפר מישהו, כי הוא היה בליל הסדר אצל שניהם. שנה אחת בבריסק, אצל הבית הלוי, ושנה אחת אצל הנצי"ב. או שהיה זה באותה שנה בליל יום טוב שני של גליות.

אצל הגר"ח מבריסק, המצות היו שרופות, והיה מתח כל הלילה וכו', ובסוף ליל הסדר נאנח הגר"ח ואמר, מי יודע האם יצאנו ידי חובת אכילת כזית מצה בליל הסדר. זהו נוסח בריסק.

ובשנה השנייה, כשהיה אצל הנצי"ב, ראה כי בסוף ליל הסדר הוא אמר, אהה, ברוך ה', זכינו לקיים כל כך הרבה מצוות, ישתבח שמו לעד. ממש היה מאושר.

אינני יודע למה הוא לא ענה, אבל בכל אופן הוא שתק.

עב"פ דברי הנצי"ב הללו הם מפורסמים, כפי שכתב בפרשת קדושים, [וכמובא גם בספר זבח משפחה שם] בזה"ל, והנה הנצי"ב כתב בהעמק דבר, 'ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה', ששמירת המצוות ולימוד התורה, משמרים את האדם שלא יבוא לידי עריות. וכאן הוסיף הקרא, שאפי' אם חלילה הדור פרוץ בעריות, וא"כ הוא סיבה לגלות מהארץ, מ"מ אם שוקדים בתורה, מועילה זכות התורה שלא תקיא אותם הארץ, אלא יהיו נענשים בארץ.

יהיה עונש, אבל בארץ. יקבלו את העונש במקום. לא יגלו.

ומביא ראיה ע"ז מהגמ' בנדרים דף פ"א, על הפסוק 'על מה אבדה הארץ וגו' כל עזבם את תורתיו וכו', דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים, והשיב ה' 'על עזבם את תורתיו'. ולכאן הרי ידוע שבית ראשון נחרב על ג' עברות החמורות, ע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים, כדאי' ביומא דף ט' ע"ב. א"כ זו היתה סיבת החרבון, ולא החיסרון בלימוד התורה.

ומבאר הנצי"ב, שלמרות עבירות אלו, אילו לא היה חיסרון של 'עזבם את תורתיו', לא חרבה הארץ לגמרי. ובמס' בבא בתרא דף ח' ע"א איתא, 'גם כי יתנו בגויים עתה אקבעם', אי תנו כולהו, עתה אקבעם מן הגלות. א"כ כל שכן שעיי"ז לא היו הולכים בגלות, אלא היו נענשים בארץ.

ומיהו אם אפשר – הוא אומר עצה אחרת – יש לשחוט תרנגול קודם, ויברך עליו ויכוין על הבהמות, ואח"כ יאמר אלה"ה אכב"ר, וישחוט הבהמות. על התורנגול הראשון, שאינו קשור אליהם, יברך כרגיל, ואח"כ בתורנגול השני שיגיד זאת.

וכ"ז בדלא אפשר אם לא יאמר כנז'. אמנם צריך לזהר לומר אלה"ה הוא אכבר, או אלה"ה אכבר בלא וא"ו, דאל"כ הוי כמשתף שם שמים ודבר אחר.

הנצרים בארצות אירופה, אינם מבטאים את האותיות חי"ת ועי"ן. כידוע. לכן, גם האשכנזים אשר היו ביניהם, במשך הדורות בגלות הושפעו מהם, עד שהיום אינם יכולים לבטא את האותיות הללו, או בקושי גדול.

ספר הנצחון אומר, שתי סיבות, מדוע אינם יודעים לבטא חי"ת ועי"ן. חושבני כי כבר הבאתי זאת בעבר [שיעור בהעלותך התשע"ד, דרשת הילולת מהרי"ץ התשע"ז, ושיעור בא התשפ"ד]. דבר ראשון, כי הם אינם מאמינים, ב'חי עולמים'. דבר שני, כי דוד המלך התפלל עליהם, קילל אותם, פה להם ולא ידברו, עינים להם ולא יראו וגו'. כְּמוֹהֶם יְהִיו עֲשִׂיהֶם, כֹּל אֲשֶׁר בִּטַח בָּהֶם [תהלים קט"ו, ח']. אלה שעשו אותם. כיון שהם – הנצרים – עובדי עבודה זרה.

שאלה מהקהל: אבל אומרים כי הנצרים אינם מוגדרים כעובדי ע"ז.

תשובת מרן שליט"א: בסדר. אבל גם אם לא, הרי הם 'באיזור'. בשורש שלהם, הם היו כך. קרובים לזה.

בני ישמעאל, מאחר שהם כן מאמינים, שפיר יש להם את האותיות חי"ת ועי"ן. אבל אין להם את האות פ"א, הם לא יכולים לבטא אותה. למשל, אין להם יכולת להגיד 'פיתה', הם אומרים 'ביתה'. וכן פורים, הם אומרים בורים. והסיבה היא, כי הפה שלהם הוא מלוכלך ומטונף, ע"כ הקב"ה לקח להם את ביטוי האות פ"א.

ברם, האמונה שיש להם, מונחת בשם שלהם, ישמעאל. אין אומה בעולם, שבשם שלה יש את האותיות 'אל', חוץ מעם ישראל ולהבדיל

ישמעאל. ישך-אל, ישמע-אל. אבל, ישנו הבדל. במלה ישראל, האות אל"ף יוצאת במבטא. אולם במלה ישמעאל, האל"ף היא נעלמת. הדבר אינו רק בשפה שלנו, אלא אפילו בשפה שלהם. למשל וכ"ה בתפסיר רס"ג, ישראל זה 'אַסְרָאֵיל', וישמעאל זה 'אַסמאַעל', לא שומעים את האל"ף כלל.

בפרקי דרבי אליעזר [פרק ל'] כתוב כך, אמר בלעם, משבעים לשונות שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, לא שם שמו לאחד מהם, אלא לישראל. הואיל והשואה הקדוש ברוך הוא שמו של ישמעאל, לשמו של ישראל – גם לישמעאל, יש את השם הזה. הרי נאמר [להגר], וְקָרָאת שְׁמוֹ יִשְׁמַעֲאֵל [בראשית ט"ז, י"א], א"כ הדבר בעצם הוא מהקב"ה. אבל, אוי ואבוי – אוי מי יחיה בימיו, שנאמר [במדבר כ"ד, כ"ג] אוי מי יחיה משמו אל. בגלל זה, אנחנו סובלים הרבה צרות.

ובהמשך [שם בפרק ל"ב] כתוב כך, ולמה נקרא שמו ישמעאל? שעתיד הקדוש ברוך הוא לשמע נאקת העם – דהיינו עם ישראל – ממה שעתידין בני ישמעאל לעשות בארץ – דהיינו בארץ ישראל – באחרית הימים. לפיכך נקרא שמו ישמעאל, שנאמר [תהלים נ"ה, כ'] יִשְׁמַע אֵל וְיַעֲנֶם.

מהרי"ץ זיע"א מעיר בחלק הדקדוק [שם], כי יש להבדיל בין המלים. 'ישמע אל'.

אבל למעשה, כתוב שהתפילה שלהם, אינה נכנסת לפני כסא הכבוד, כיון שהם אינם נימולים. למרות ש[ובפועל] הם כן נימולים, זה לא נקרא ברית מילה, כי מל ולא פרע, נחשב כאילו לא מל.

אין השוואה בין התפילה של עם ישראל, לתפילה של אומות העולם, כמבואר בפרקי דרבי אליעזר [פרק כ"ט]. הביא זאת מהר"ר יהודה בן יקר בפירושו [פירוש התפילות הברכות, דף י"ב] בזה"ל, אין תפילתם של-ערלים, נכנסת לפני הקב"ה. והוא מביא ראיה, שנאמר לא הַמִּתִּים יְהַלְלוּ יְיָ [תהלים קט"ו, י"ז]. אבל ישראל שהם נימולים, תפילתם (נשמעת) נכנסת לריח נחות, שנאמר [תהלים שם י"ח] וַאֲנַחְנוּ נִבְרַךְ יְיָ וְגו' הַלְלוּהָ.

[בראשית ט"ז, י"א-י"ב]. ופרש"י, ידו בכל, לסטים.

פרא', זהו חמור הבר, אין לו תרבות.

עצם היותו של ישמעאל פרא', באה לידי ביטוי בתכונתו היסודית, ידו בכל. ישמעאל פרק מעליו עול דרך ארץ, הכל אצלו הפקר, ואין דבר עומד בפני רצונותיו. היותו פרא', אינה מדה חיצונית באישיותו, אלא זוהי מהותו.

וכך מדייק המהרי"ל דיסקין זצ"ל את הפסוק, והוא יהיה פרא אדם', התורה מקדימה תמיד, את שם העצם, לשם התואר. כמו שמצינו [שמואל א', כ"א], "דואג האדומי – אביר הרועים". דואג הוא שם העצם הקודם לשם התואר, אביר הרועים'. אולם אצל ישמעאל נאמר תחילה פרא', ואח"כ אדם'. אלא הוא אשר דיברנו, פרא' הוא שם העצם של ישמעאל, ואילו האדם' שבו טפל למהות הפרא שבו.

פירושו, כי גם הישמעאלי ילמד, ויהיה פרופסור או רופא, אפי' שיהיה אדם הכי מחוכם, עדיין הוא פרא.

הדבר מזכיר, את מה שידוע על הגר"י איבשיץ, בעל יערות דבש, שמישהו הראה לו כיצד תרבתו חתול. היה ביניהם ויכוח, האם אפשר לשנות את הטבע שלו, או שאי אפשר, וטבעו לא ישתנה. אמר מישהו להגר"י איבשיץ, אני אראה לך במו עיניך שהדבר אפשר. הוא הכניס לחדר חתול, שאילפו אותו להגיש מגש עם כוסות. החתול נכנס עם ידים למעלה, ועם מגש שהכוסות עומדים עליו. אותו אדם הראה זאת להגר"י איבשיץ בנצחון, הנה אתה רואה, חתול מאולף.

הגר"י איבשיץ הביא עכבר, וכאשר החתול רק ראה את העכבר, מיד זרק וניפץ את כל הכוסות, וקפץ על העכבר.

אמר לו, הינך רואה? הוא לא נשתנה. אין לו תרבות. כך הטבע שלו, ואין אפשרות לשנות את טבעו.

ליתר ביאור, נביא זאת מה שנודמן לי למצוא זאת בספר דולה ומשקה [סוכות ושמע"צ דף תקי"ב] בזה"ל, ידוע המעשה ברבי יהונתן איבשיץ, שפעם התווכח עם חכמי הגויים בעירו אם יכול

מהרי"ץ זיע"א מביא זאת [בעץ חיים דף מ"ח ע"א], לגבי 'שומע התפילה', בה"א הידיעה. רק תפילת המולים, לא הערלים.

כפי שאמרנו, הישמעאלים נחשבים ערלים, לכן הדבר נרמז בשם ישמעאל. האל"ף נעלמת. הם לא נשמעים.

*

בזמנו [שיעורי מטות מסעי וראה התשפ"ד בשל"ה] דיברנו בס"ד, לגבי לסתום את פיו של שר ישמעאל בשמים, בעניין הצניעות בלבוש וכו'. אמרנו שתי תשובות, שלא יהיה קטרוג עלינו מצד הצניעות שלהם, כי אין להם זכות בדבר הזה. ראשית, כי המקום גורם. טבע המקום, כמו שמצינו לגבי השיטים. כל שכך שעם ישראל נמצא בארץ ישראל, שהיא ארץ לא מטהרה וגו'. ודבר שני, כי הצניעות שלהם היא, מפני שהם אוכלים את הגמל.

מישהו שאל אותי, וכי הישמעאלים אוכלים בשר גמל? ענית לי, כן. אם תלך למשל לחברון, תראה שמוכרים זאת בשוק. הגמל אצלם, הוא נאכל. הנצרים אוכלים חזירים, והם גמלים. הגמל בטבעו הוא צנוע, אבל 'טמא הוא לכם'. הסברנו זאת באריכות.

צריכים לדעת, כי אותו הדבר בקשר לאמונה שלהם.

בספר חזון למועד [שפירא, חלק שני, דף רמ"ד], כתב על כך דברים חשובים מאד, וז"ל, מזה עצמו ששמו של הקב"ה נקשר לישמע-אל, הוא הגורם לכל הצרות, שיביאו את ישראל לצעקה כה גדולה, שה' ישמע תפילתם.

והביאור בזה שמעתי, שבניגוד לגויים שיש מהם עובדי ע"ז, ויש מהם עובדי ע"ז בשיתוף, ויש הכופרים האומרים עזב הקב"ה את עולמו, ישמעאל נתייחד, שעד היום כל מעשיהם הם עושים בשם ה'.

וראוי להבין, מדוע א"כ הם נדחים מהשלימות, ואינם נרצים (כדברי הרמב"ם באיגרת תימן)? מדוע מלכות ישמעאל, משתייכת לצד הרע?

כתיב וקראת שמו ישמעאל פי שמע יהוה אל עניך. והוא יהיה פרא אדם, ידו בכל ויד כל בו וגו'

ישמעאל אינם עושים את רצונם כרצונו, אלא רצון ה' הוא כרצונם רח"ל. אמונתם בה' היא בעוכריהם, והיא להם לרועץ. שכן הם עושים את כל הרע בעולם, באיצטלא של רצונו יתברך.

וזהו שאמר בלעם הרשע, 'אוי מי יחיה משומו אל'. והיינו, שמחמת ששמו של ה' משותף בשם ישמעאל, דבר המורה על אמונה חזקה, הרי שזה גופא גורם לו לפעול באפנים החורגים לגמרי מדרכי ההגינות והמוסר השכלי.

הן כלפי עצמם, המוכנים למות כדי להשיג את מטרתם. והן בנוגע לאחרים, שמוכנים להזיק בצורה אכזרית ביותר, ותוך כדי ביצוע להכריז שה' הוא האלהים רח"ל.

השימוש שלהם בזה, הוא לתאוותיהם המגוננות. חסרי בינה.

*

ישנו שיר של אחד מחכמי תימן, לא מהיום אלא מלפני כ-500 שנה, או יותר, הפותח במלים 'אמרו לגוי נבל'. הוא חי ביניהם, ויודע מה הם, ומה מעשיהם. ואם כך אז, ובתימן, אז מה היום? בזמנו דיברנו ופירטנו מהספרים לגבי המעשים 'הטובים' שלהם, בצניעות – שהיא צביעות, לכן אני אומר גם כעת – כדי שיהיה תשובת המשקל – כי יש לדעת זאת, לגבי האמונה, כדי להרגיע את העניין הזה שאמר הגר"ד לנדו. הוא אמר שזה לא נעים. לימוד חובה על ישראל. אנחנו נלמד חובה עליהם, ושר ישמעאל ידום.

שיר זה, 'אמרו לגוי נבל', שחיבר רבי אברהם בן חלפון, ויש משערים כי הוא היה אבי משפחת משתא, של רבי שלום שבזי זיע"א.

הרי ידוע, לגבי הפסוק [קהלת א', ב'] הַבֵּל הַבָּלִים אָמַר קְהֵלֶת, הַבֵּל הַבָּלִים הַפֶּל הַבָּל, ברמז אומרים קדמונינו – הדבר נפוץ אצלנו – כי הב"ל, זהו ראשי תיבות, ה' תפילות ביום, ב' מועדים בשנה, ול' ימים צום רמדאן. 'הכל הבל'.

הם החליפו את חוק ה'. הקב"ה קבע יום אחד לצום, והם עשו שלושים יום צום. הם מוסיפים בזה עון.

תשמעו את המלים שלו, חושך לאור, לילה ליום ישימו.

תאכלו בלילה – כך הוא אומר עליהם – עד אשר מאפכם יצא, ותיעורו ולא תנומו.

האדם לנצח את הטבע, והגויים טענו שהאדם חזק מהטבע, בעוד הגר"י אייבשיץ טען כי הטבע חזק מהאדם. ויהי היום, והגר"י אייבשיץ הוזמן לסעודה בה שמשו חתולים כמלצרים, ועל צווארו של כל חתול היה שלט 'האדם חזק מהטבע'. הגר"י אייבשיץ הוציא מקופסת הטבק שבכיסו עכבר, וברגע שהחתולים ראו את העכבר מיד השליכו את המגשים שבידיהם, והחלו לרדוף אחרי העכבר, כטבעם של החתולים. כך הוכיח הגר"י אייבשיץ כי הטבע חזק מהאדם יעו"ש.

ממשיך בספר חזון למועד, וכך מובא בשם החפץ חיים, תורתנו נצחית היא, וכאשר היא אומרת 'זהו אלהים פרא אדם', משמעו לנצח ישאר ישמעאל פרא אדם. אפילו אם עמי התרבות בעולם, ינסו לחנכו ולעשותו לבן-תרבות, לא יעלה הדבר בידם, כי לא בן תרבות הוא. והוסיף הח"ח זצ"ל, 'אוי מי יודע מה הפרא אדם הזה עוד עלול לעשות לעם ישראל באחרית הימים'. (פנינים משולחן גבוה עמ' ע"ח).

ולפי זה נבין, שאף כי מלכות ישמעאל מאמינה בה, אמונתם אינה מועילה לרסן את רצונותיהם. אדרבה, האמונה שלהם בה, היא הגורמת להם לפעול ככל שיעלה על רצונם, בהיותם תולים הכל ברצון ה'.

הם משתמשים בהקב"ה, בשביל התאוות שלהם. הרי גם אם הם מוכנים להיהרג, להתפוצץ, רק בשביל להרוג יהודי עמהם, זהו מפני שהם בטוחים, כי בגן עדן יהיה לכל אחד שבעים כלבות...

אם הוא מאמין בזה, מטורף כזה, אזי הוא עושה זאת רק בשביל תאוה. אמרתי בלשון מליצה, מי שידוע מבין. במוח מטונף שלהם, יש דמיונות מאד פרועים שגעוניים, כבר כתב הרמב"ם שהם טפשים ואוילים. ויש להם בראש רק צורות נאות. וזה מה שמשגע אותם. חרבם תבוא בליבם, וקשתותם תישברנה.

אמונה ותאוה, הם אינם דברים סותרים. זהו כפי שהיה אצל לוט. צריכים לדעת את הכלל הזה. יכול להיות אנשים שהם מאמינים, וגם יש להם תאוות. המעלה של זה, היא רק שאפשר להחזיר אותם בתשובה בקלות, כיון יש להם אמונה, אבל הדבר אינו סותר את התאוות שלהם.

שערי יצחק – השיעור השבועי

כי הוא צריך לקבל עליו כזה עול כבוד. אמרנו גם בזמנו, כי ישנו צד של תינוקות שנשבו.

נשיאי ארצה"ב אומרים בנאומיהם, אלהים יברך את כולכם, יברך את אמריקה. כה יעזור לנו אלהים. אבל מה זה מחייב אותם? כלום. הם לא צריכים לשמור שבת, ולא להניח תפילין, ולא להתרחק מעריות. מאומה. לכן אצל אותם יהודים רחוקים, האמונה קבורה בלב. מפחדים משמירת מצוות שיגבילו אותם. והמקום ברוך הוא יפקח עיניהם, טעמו וראו כי טוב ה'.

אני אומר זאת, רק כדי שלא לעשות השוואה בין יהודים לבין גויים. יהי רצון שיחזרו כולם בתשובה שלימה בקרוב. הקב"ה עושה, שכל הצער הזה, יעורר את ליבותיהם. אני רק אומר, כי אם הערבים צועקים אמונה, והיהודים לא, לא צריך להיבהל. זה לא טוב, אבל לא גרוע. יש למלאך מיכאל, שר ישראל, תשובות טובות לענות.

*

אסיים בדבר נוסף, שצריכים לדעת.

בזמנו [בשיעור מוצש"ק לך לך התשע"ג בשכ"ד] הבאתי מידידנו הרב פאיז גראדי הי"ו מארצה"ב, שהוא כתב [בספרו בחירי סגולה] כי בארץ תימן, שלישי מן הערבים, הם מגזע של יהודים. בעוה"ר, במשך הרבה דורות, רבים השתמדו. הכריחו אותם. שלישי מהערבים בתימן, במקור הם יהודים, ורבים מהם כבר אינם יודעים שבמקור הם יהודים, חקרו את הדבר, ומתוך עשרים וארבע מליון, שמונה מליון הם הועברו על דתם במשך הדורות. וישנם ארבע מאות אלף, שיודעים גם כיום שהם כהנים לוויים וישראלים, והם רוצים לחזור לדת משה וישראל, אבל הם מפחדים.

כעת תשמעו, מה הוא כותב בספרו בחירי סגולה [בדף פ'], לגבי החות"ם שבת"מ. מי הם החות"ם? וזה לשונו, השיטה הראשית של-קיצונים המוסלמים היא – הרי הם חיו ביניהם, לפני שהם עזבו את ארץ תימן ועברו לארצה"ב – שכל הגויים, וכל שכן היהודים, חייבים להקדישם ולהעריצם ולהעריכם, כיון שהם מייחסים את עצמם לישמעאל בן אברהם. יש עוד כמה עניינים תקיפים בשיטותיהם, שאף לפי שאר בני

לנאוף ולרצוח ולחתור בַּאֲשׁוּף־חוּשֶׁךְ, מְעוֹן בַּתִּים אֲשֶׁר נַחַתְמוּ.

נגזר לְעֲנֹת נַפְשְׁכֶם, בַּהֲיֹתְכֶם, טָרַם שְׂאוֹל תִּרְדּוּ, וּשְׁם תִּדְמוּ.

הוא חי ביניהם, וידע מהו טיב הצום שלהם. תראו איזה 'צדיקים'. 'תאכלו בלילה עד אשר יצא מאפכם, ותיעוררו ולא תנומו, לנאוף ולרצוח וכו'. הם נשארם ערים בלילות הרמדאן, כדי לזלול. הרי הם צמים ביום, ע"כ הם נשארם ערים בלילה. וביום הם קמים, 'לנאוף, ולרצוח, ולחתור בַּאֲשׁוּךְ חוּשֶׁךְ'. לא מדובר לגבי היהודים, אלא אפילו בינם לבין עצמם, הם גנבים וליסטים. 'מעל בתים אשר נחתמו', הם פורצים בתים נעולים. 'נגזר לענות נפשכם, בהיותכם, טרם שאול תרדו, ושם תידמו'. הוא צוחק ולועג עליהם, קיבלתם עונש שתצטערו, בעודכם בחיים. עוד לפני שתגיעו שמה לגיהנם, יש לכם סבל.

הרב הנז' גילה את חרפתם, חשף את קלונם. ק"ו שאר ארצות, שהם גרועים טפי.

אכן לצערינו, אחינו התועים, בעוה"ר אפילו בקושי הם אינם מזכירים שם שמים. ואם מזכירים, זה ככה בסוף, ורק קצת. צריכים לדעת ללמד זכות גם על זה, כי השטן מקטרג על ישראל. השטן אינו בא לפתות אף אומה בעולם, כל העיניים של ס"מ הם רק על עם ישראל, כי הוא יודע שעם ישראל הם עצם בגרון שלו. הוא מסית ומדיח רק את ישראל. לכן הנסיונות שלהם, הקושי שלהם להודות באמונה. גם אם בליבם הם מאמינים, והראיה בעתות משבר הם מוציאים את שם ה', אבל הדבר קשה להם מאד, כי היהודי חייב בתרי"ג מצוות. ולא רק זאת, אלא יש לו גם את כל המצוות שהן מדרבנן. היהודי קשור. ומי שאינו מחונך ככה, קשה לו מאד לקבל את האמונה.

מישהו פעם אמר, אחד שהיה רחוק מתורה ומצוות, וחזר בסוף בתשובה, כי קשה מאד לחילונים שיחזרו בתשובה. לפעמים עולה להם בראשם כי בעצם הם טועים בדרך, והוא חושב לעצמו, א"כ אני צריך להיות כעת דתי? שומר תורה ומצוות? הוא אומר, יום כזה, זהו היום הכי חשוך בחיים שלו. הוא חושב שאיבד את הכל, איבד את טעם החיים,

הקבוצות המוסלמיות, המה שיטות כוזבות, ואינן מִדַת האסלאם. ולפיכך, תמיד מתחדשות ביניהם מחלוקות ומריבות.

כך ברוך ה', לשמחתנו, ז'סכסכתי מצרים במצרים'. מה שהם רבים בינם לבין עצמם, הדבר נותן לנו קצת שקט. זהו ג"כ מאת ה'.

קבוצת המורדים הנקראת חותים, היא קבוצה שיעית, שייסודה הצורך – חוץ מכבוד המקום ברוך הוא, וכבוד ביהכ"נ וביהמ"ד, וכבודכם – חֲסִין בְּדַר אֱלֹדִין אֲלַחֹתֵי וּבְנֵיו, והתחילה להתפרסם משנת ה'תש"ס (2000), והיא מתנגדת בתוקף לשלטון הרפובליקני בתימן. בני כת החותים, שאינם מיוחסים לישראל בן אברהם, קיבלו עליהם שיטות פוליטיות רבות, קיצוניות עד מאד, ורובן נגד היהודים, ולהבדיל הנצרים. וקל וחומר נגד הציונות, שהיא תנועה פוליטית שמוצאה מן היהודים.

בראש שיטתם של-חותים, עומד החיוב ללחום ביהודים, ולהבדיל בנצרים. לא רק נגדינו, אלא נגד כל מי שאינו מוסלמי.

וכן החיוב להתנגד לשלטון התימני (הרפובליקני והדמוקרטי) המנהיג את תימן. מאז שנשתנה השלטון, נהיה קצת יותר טוב ליהודים, אבל הם נגד זאת.

מטעם שלדעתם אינו עושה מספיק, למען תושבי תימן המוסלמים. ובפרט הם רואים בחומרא רבה, את המציאות, שיש לשלטון התימני קשרים הדוקים עם מדינות המערב. ולכן המה רוצים לתפוס את השלטון, ולהנהיג את כל המדינה על פי שיטותיהם הקיצוניות.

בשנת ה'תשס"ג (2003) עמדו המורדים החותים הקיצונים ופרסמו את דגלם, שחרתו עליו הזהרה זו: "הקב"ה הכביר, המות לארצות הברית, המות לישראל, הקללה על היהודים, הניצחון לאסלאם". [בדף רצ"ה, הערה 148] הוא כתב זאת בלשון ערבית, אֱלֵלָה וְאַפְּבָר, אֱלֵמוֹת (ל'אעדא) אַמְרִיקָה, אֱלֵמוֹת (ל'אעדא) אַסְרָאֵל, אֱלֵלְעֵנָה' עֵלָא (אעדא) אֱלֵיהוּד, אֱלֵנִצֵר (ל'לסלאם) ל'לאסלאם.

זהו הדגל שלהם. בעוונותינו הרבים. צריכים לדעת זאת.

ובהמשך [בדף פ'] הוא כותב, ומשנת ה'תשס"ד (2004) עד ימינו אלה, המורדים החותים דרדו את בטחונה של מדינת תימן בכלל, ושל קצה צפון תימן בפרט. מאז ועד עתה, נערכו מלחמות רבות ביניהם לבין הממשלה התימנית.

המלחמות השתרעו והתפשטו גם בין החותים, ובין ממלכת ערב הסעודית. במלחמות הללו נהרגו אלפי נפשות, ויותר מהם נפצעו, למעלה משלוש מאות אלף נפש נטשו את אדמתם, ושדותיהם, ברחו מבתיהם אל מדבר השממה, וישבו באהלים בחורף ובקיץ, מחמת המצוק.

תחילה היו המלחמות בין כוחות היבשה, אך במשך הזמן ממשלת תימן וממשלת ערב הסעודית, נלחמו במורדים החותים באמצעות כוחות האו"ר. ואז נחרבו כמה שכונות וכפרים במחוז צַעְדָה, וקברו תחתם את תושביהם המורדים השוכנים בתוכם.

עם כל זה, המורדים שבים לאיתנם ואינם מסכימים להתפשר עם ההמשלה התימנית.

זהו זה [כפי שאמרנו לעיל], 'פרא אדם'. כמה שהם אכזריים, יכולים עשרות אלפים ללכת. לא איכפת להם חיי אדם.

ולפיכך הם עומדים וממשיכים להסית ולהדיח גם את תושבי שאר מחוזות ארץ תימן, להתקומם נגד הממשלה. ותמיד מתרחשים ביניהם ריב ומדנים והרג רב מכל הצדדים, מחמת רוב הרוגו וחרון האף שיש ביניהם.

צריכים לדעת, מי אלה שהקב"ה עושה אותם נגדנו. הקב"ה בעצם משתמש בהם לטובתנו. אל תקרי חותים, אלא חֲטָאִים. שנדע כי הכל זה בעוה"ר. החותי הזה, הקבוצה הזאת שלו.

על כן אני אומר, שצריך להשתדל להחזיר בתשובה את אותם תינוקות שנשבו, אלה שאינם יודעים כלום מהתורה וכו', לכל הפחות שיאמינו ביי"ג עיקרי הדת, כדי שלפחות הם ייחשבו בכלל יהודים, שאפשר לגמול איתם חסד וכו'. גם אם אינם שומרי תורה ומצוות, לפחות את יסודות האמונה. לקרב את אלה שרחוקים מן התורה, למעט את חילול ה'.

אבל עכ"פ לאידך גיסא, הישמעאלים, האמונה שלהם היא בשבילם לרועץ, אין להם בזה שום

שובו בנים שובבי"ם

זכות, ועם ישראל בעז"ה עולים עליהם באלף מונים. וברוך ה' בעיקבות המלחמה, רבים רבים חוזרים בתשובה, הבינו מה ה' רוצה מאתם. דוד מלך ישראל חי וקיים. ויה"ר מלפני המקב"ה שנזכה בקרוב לגאולה שלימה, אבי"ר.

בשורה טובה ל"מנויים לחיים"
המקבלים את חוברות "שערי יצחק" בדואר.

בעיקבות פניות רבות חוזרות ונשנות מידידינו ה"מנויים לחיים", אשר מקבלים לביתם את החוברות "שערי יצחק" דרך הדואר, בבקשה לכלול את כל השיעורים הנשלחים באותו המשלוח ולרכזם בקובץ אחד עבה, ע"מ להקל להם על קריאתם ושמירתם, החלטנו בס"ד להיענות לבקשתם זו, למרות העלות הכספית הנוספת בגלל כך, והחל משיעור מוצש"ק שמות התשפ"ה, תישלח אליכם חוברת אחת עבה שתכיל מספר חוברות ביחד.

כמו כן בעיקבות הסכמת מרן שליט"א לעבור שוב בל"נ על החוברות הבודדות היוצאות לאור מדי שבוע, לתקן או להוסיף הערות ומקורות וכו', הוחלט כי אנו נעמול עוד, ונוסיף את הכל בחוברת העבה לפני שליחתה למנויים, כך שהיא תהיה המהדורה המתוקנת והמושלמת. אנו קוראים לכל המעיינים בחוברות הבודדות מדי שבוע, לנצל הזדמנות זו ולשלוח שאלות והערות או תיקונים וכו', בכדי שנעבירם למרן שליט"א, שיבחן אם ניתן להכניסם לשיעורים אשר יופיעו בחוברת העבה.

ברוכים תהיו!

הנהלת מוסדות יד מהרי"ן

050-4140741